

گزارش

زوال ارتش سوریه در جنگ داخلی

امین پترو

پژوهشگر مسائل نظامی و استراتژیک

حکومت بشار اسد و نظام بعث حاکم بر سوریه گرچه توانست ۱۴ سال جنگ داخلی را پشت سر بگذارد، اما در برابر تحولاتی که کمتر از ۱۳ روز به طول انجامید، دوام نیاورد. اسد فرار کرد و ارتش سوریه نیز بدون مقاومتی مؤثر در برابر ائتلاف رنگارنگ مخالفان مسلح، با فرار و پنهان‌شدن افسران و فرماندهان خود ناپدید شد. چرا ارتش سوریه نتوانست در برابر این تهاجم مقاومت کند؟ توانمندی‌های انسانی و تجهیزاتی ارتش سوریه در مقایسه با ابتدای جنگ در چه وضعیتی قرار داشت؟ آیا مدل فروپاشی ارتش سوریه در کشوری مانند ایران امکان تکرار دارد؟ پاسخ به این سوالات موضوع نوشتار حاضر است.

وضعیت جامعه، اقتصاد و سیاست در سوریه در آستانه فروپاشی ارتش

باید گفت گرچه اغلب تحلیلگران از سرنگونی سریع حکومت بشار اسد غافلگیر شدند، اما زمینه این سرنگونی به سال‌ها پیش بازمی‌گردد. ۱۴ سال جنگ داخلی در سوریه سبب شده بود شیروازه اقتصادی و سیاسی کشور فروپاشد. سوریه با ۵۰۰ هزار کشته، شش میلیون مهاجر و پنج میلیون نفر آواره داخلی، با از دست دادن کماکیت و یکپارچگی سرزمینی و نابودی نهادها روبه‌رو بود. اقتصاد ملی سوریه به واسطه جنگ و ویرانی ناشی از آن، همچنین تحریم‌های آمریکا ذیل قانون سزرا، به کلی از بین رفته بود. در اثر این شرایط، ارزش پول ملی سوریه به طرز وحشتناکی سقوط کرده و معضلات بسیاری را برای معیشت مردم ایجاد کرده بود. زیرساخت‌های حیاتی و خدمات‌رسان کشور نیز در اثر سال‌ها جنگ داخلی تا حد زیادی از کار افتاده بودند. هم‌زمان با عدم التیم از زخم‌های سیاسی و اجتماعی جنگ داخلی، گروه‌های تا بن دندان مسلح همچنان در ادلب و بیرامون آن حضور داشتند و آماده عملیات بودند. ترکیه و آمریکا نیز در داخل خاک سوریه (که چیزی بیش از یک سوم مساحت آن را شامل می‌شد) آزادانه حضور داشتند. روشن بود که همه عوامل بروز جنگ داخلی در سوریه کماکان و حتی قوی‌تر از گذشته، به قوت خود باقی بودند.

زمینه نظامی فروپاشی ارتش سوریه

در ابتدا به کالبدشکافی ارتش سوریه در دوره بهار عربی می‌پردازیم. فروپاشی ارتش سوریه از چند ماه بعد از آغاز اعتراضات سال ۲۰۱۱ و زمانی که ارتش آزاد سوریه یا «جیش السوری الحر» با تمرز از ارتش سوریه پایه‌گذار مبارزه مسلحانه علیه بشار اسد شد، آغاز شد. گرچه بسیاری باور دارند که شاکله اصلی ارتش سوریه حفظ شده و نمی‌توان از فروپاشی آن یاد کرد، اما باید گفت تشکیل ارتش آزاد سبب به‌هم‌ریختگی ساختار انسانی ارتش سوریه شد. ارتش سوریه برپایه نیروی زمینی بود و در آستانه جنگ داخلی سوریه، ارتشی نه‌چندان پیشرفته اما بزرگ وجود داشت؛ ارتشی با حدوداً پنج هزار تانک و پنج هزار نفربر زرهی، درحالی‌که در ایران مجموعاً هزارو ۸۰۰ تانک و دو هزار نفربر زرهی وجود دارد. نیروی هوایی سوریه در آستانه جنگ داخلی ۵۰۰ فروند هواپیمای جنگنده و بمب‌افکن (میک ۲۱ میک ۲۳، سوخو ۱۲، سوخو ۲۹، سوخو ۲۴ و هواپیمای آموزشی رزمی آلباتروس) و یک ناوگان عظیم هلیکوپتری میل ۸ و ۱۷ شامل حدود ۳۰۰ هلیکوپتر و همچنین میل ۲۴ و هلیکوپترهای فرانسوی غزال در اختیار داشت. اگر این ناوگان را با نیروی هوایی ایران که شاید ۱۵۰ یا ۱۶۰ فروند جنگنده و ۲۰۰ هلیکوپتر فعال دارد مقایسه کنیم، درمی‌یابیم که ارتش سوریه ارتش کوچکی نبود. اتفاقی که با جنگ داخلی سوریه افتاد این بود که بدنه نیروی پیاده ارتش سوریه از دست رفت. ارتش سوریه تا آنجا پیش رفت که در عرض یک سال از آغاز بحران و در آستانه ۲۰۱۳، با مشکل شدید کمبود نفرت و نیروی انسانی مواجه شد. به‌تدریج، استهلاک نیروی انسانی تا اندازه‌ای افزایش یافت که متحدین سوریه خود را ناگزیر به ارائه حمایت بیشتر به ارتش سوریه دیدند؛ چراکه دیگر ارتش سوریه قادر به حفظ وضع موجود نبود. لذا از لحاظ انسانی، با یک ارتش ضعیف مواجه بودیم که می‌بایست در سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۳ شکست می‌خورد و این حضور ایران و روسیه بود که سوریه را از نابودی و شکست دور کرد. در سال ۲۰۲۴ و در آستانه فروپاشی، ارتش سوریه کمتر از ۱۰۰ فروند هواپیمای جنگی فعال و ناوگان هلیکوپتری ۱۰۰افروندی داشت. نیروی زمینی هم ضایعات عظیم تانک یعنی بیش از دو هزار فروند تانک را از دست داده بود. با وجود کمک‌های روسیه و تأمین ادوات زرهی و هلیکوپتر، ضرباتی که به ارتش سوریه وارد شده بود به قدری سنگین بود که نتواند نمود آن را بازسازی کند. سرانجام، با جنگ اوکراین در سال ۲۰۲۲ تمام برنامه‌های بازسازی ارتش سوریه متوقف شد. از سال ۲۰۲۰ تا سال ۲۰۲۴، یعنی طی انجماد مخاصمه، تحولی در ارتش سوریه روی نداد و فقط ایران و روسیه آن را حفظ کرده بودند. با این اوصاف، چند روند اساسی در فروپاشی ارتش سوریه و عدم مقاومت آن در برابر تهاجم مخالفین در سال ۲۰۲۴ نقش داشت، اولاً، ۱۴ سال جنگ داخلی سبب شده بود ارتش سوریه به‌شدت فرسوده و خسته شود. این ارتش، با آنکه توانسته بود مخالفان را تا حد زیادی شکست دهد، اما این پیروزی اولاً با کمک‌های ایران و حزب‌الله و بقیه محور مقاومت و روسیه به دست آمده بود و ثانیاً بهای بسیار سنگینی برای کسب آن پرداخته شده بود. حجم عظیمی از فرماندهان و افسران ارتش سوریه در این جنگ طولانی کشته شدند که این به‌جز انبوه افسران و درجه‌دارانی بود که از خدمت‌گریخته یا ارتش آزاد سوریه جدا تشکیل داده بودند. نیروی زمینی سوریه که به نیروهای وظیفه یک‌سره متکی بود به سبب اکثریت اهل سنت کشور دچار مشکل در تأمین نیرو بود. خدمت سربازی طولانی، سربازان وظیفه را کاملاً فرسوده کرده بود. از نظر تجهیزاتی نیز ارتش سوریه در وضعیت بسیار وخیمی بود. در مورد نیروی انسانی نیز چنان‌که گفتیم، وضعیت بسیار وخیم بود. فروپاشی نیروی زمینی باعث شده بود نیروهای بسیج مردمی با ابتکار ایران تشکیل شوند و از آن مهم‌تر، نیروهای مقاومت هم به کمک ارتش سوریه بیایند. در حقیقت، بدون پشتیبانی هوایی روسیه و بدون حضور زمینی ایران و مقاومت، ارتش سوریه توان ناپذیری داشت. دومین مسئله مربوط به فروپاشی ارتش سوریه، روحیه نفرت آن حتی تا بالاترین سطوح بود. سومین مسئله مربوط به فروپاشی ارتش سوریه، جامعه‌پذیری سربازان و نسل جدید نظامیان این کشور بود. نکته قابل توجه این‌که از جنگ داخلی ۱۴ سال گذشته است. افرادی که در زمان شروع جنگ داخلی چهار، پنج یا شش‌ساله بودند اکنون در سن سربازی هستند. نسل قبلی که در مدارس و دانشگاه و صداوسیماي بشار اسد تربیت شدند، هیچ اعتقادی به نظام بعث نداشتند. اکنون این نسل جدید می‌خواست چه اعتقادی به نظام بعث و اسد داشته باشد؟ روشن بود که ۱۴ سال جنگ داخلی، تغییر نسلی عظیم و عمیقی در جامعه سوریه ایجاد کرده بود که در نیروهای مسلح هم انعکاس داشت.

چرا مدل سوریه در ایران رخ نخواهد داد؟

به چهار دلیل تحولی که در سوریه رخ داد، یعنی فروپاشی نیروهای مسلح، از نظر وقوع در ایران غیرممکن است.

عبدالرحمن فتح‌اللهی؛ در حالی روز یکشنبه جاری نشستی به میزبانی عربستان درباره ترسیم آینده سوریه و بدون حضور ایران برگزار شد که معاونان و مدیران سیاسی ترونیسکای اروپا عصر روز دوشنبه (۲۴ دی‌ماه) با همتایان ایرانی خود دیدار و درباره موضوعات هسته‌ای، تحولات ناشی از جنگ اوکراین و وضعیت جاری خاورمیانه گفت‌وگو کردند. کاظم غریب‌آبادی، معاون حقوقی و بین‌المللی وزیر امور خارجه که در این دور از گفت‌وگوها نیز حضور داشت، دیدارهای ژنو را سازنده خواند و درباره آن نوشت: «دور سوم گفت‌وگوهای ایران و سه کشور اروپایی در ژنو برگزار شده». به گفته این دیپلمات ارشد کشورمان، «گفت‌وگوها جدی، صریح و سازنده بودند و ضمن ورود به برخی جزئیات، ایده‌هایی را در دو حوزه رفع تحریم و هسته‌ای که برای حصول به یک توافق ضروری هستند، مورد بحث و بررسی قرار دادیم». غریب‌آبادی در تشریح فضای دیدارهای ژنو یادآور شد «این توافق نظر وجود داشت که مذاکرات باید ازسریگی شده و برای رسیدن به یک توافق، باید فضای مناسبی از سوی همه طرف‌ها ایجاد و حفظ شود؛ بنابراین توافق شد که گفت‌وگوا ادامه یابد».

زمینه‌ساز مذاکرات رسمی

با وجود قرائت مثنی که کاظم غریب‌آبادی از دیدارهای ژنو داشت، اما معاون حقوقی و بین‌الملل وزیر امور خارجه ایران و مذاکره‌کننده کلیدی هسته‌ای ایران، روز دوشنبه متذکر شده بود «این گفت‌وگوها مذاکرات رسمی نیست، بلکه فرصتی برای شفاف‌سازی مسائل و مشارکت در رایزنی‌های عمیق‌تر است و به این معناست که مذاکرات این هفته تا حد زیادی به‌عنوان زمینه‌ساز برای مذاکرات رسمی بیشتر خواهد بود».

هدف گسترده‌تر این مذاکرات، احیای توافق هسته‌ای موسوم به برجام است. هرچند برخی از طرف‌ها آن را عملاً مرده تلقی کرده‌اند. البته کریستین ترنز، مدیر کل سیاسی وزارت خارجه انگلیس، از منظر خود به تبیین آنچه در ژنو و دیدار با طرف‌های ایرانی گذشت، پرداخت و در اظهاراتی خبر داد «ترونیکا (لندن، پاریس و برلین) با تهران توافقی کردند که گفت‌وگوها را ادامه دهند». ترنز نیز را هم اعلام کرد که «گفت‌وگوها جدی، صریح و سازنده بود و در شرایطی دشوار، نگرانی‌ها را مورد بحث قرار دادیم و بر تعهد خود به یک راه‌حل دیپلماتیک تأکید کردیم و توافق شد که گفت‌وگوهای خود را ادامه دهیم». شهر ژنو از دوشنبه ۲۴ دی، به مدت دو روز میزبان دور سوم گفت‌وگوهای ایران و سه کشور اروپایی عضو برجام یعنی انگلیس، فرانسه و آلمان و همچنین نماینده اتحادیه اروپا بود؛ گفت‌وگوهایی که دور نخست آن مهرماه در حاشیه هفتادونهمین نشست مجمع عمومی سازمان ملل در نیویورک و دور دوم هم نهم آذرماه در ژنو برگزار شد.

دیدار روانچی و غریب‌آبادی با مورا

در ادامه رایزنی‌های دیپلماتیک ایران و اتحادیه اروپا، مجید تخت‌روانچی، معاون سیاسی وزارت امور خارجه ایران و کاظم غریب‌آبادی، معاون حقوقی و بین‌المللی وزیر امور خارجه ایران، عصر سه‌شنبه با انریکه مورا، معاون هماهنگ‌کننده اتحادیه اروپا دیدار کردند. در همین راستا، مورا در حساب کاربری خود در شبکه اجتماعی «ایکس» نوشت: «موروز به طور جداگانه با معاونان وزیر خارجه ایران، مجید تخت‌روانچی و کاظم غریب‌آبادی در ژنو دیدار کردم. در طول این دیدار سازنده، راهکارهای دیپلماتیک برای مسئله برنامه هسته‌ای ایران را بررسی کردیم». معاون هماهنگ‌کننده اتحادیه اروپا این را هم افزود «به حمایت نظامی غیرقابل قبول ایران از روسیه، مسائل دوجانبه و منطقه‌ای نیز پرداختیم». هم‌زمان با دیدار مورا، مجید تخت‌روانچی در مصاحبه با «فرانچسکو دلنو»، خبرنگار مجله ایتالیایی Affari Internazionali و رادیو رادیکاله به سوالاتی درباره مسائل مختلف بین‌المللی و منطقه‌ای پاسخ داد و عنوان کرد «ما به‌تازگی در طول چند ماه گذشته دو بار با سه کشور اروپایی گفت‌وگو کردیم. باز هم حفظ به گفت‌وگو نشدیم؛ ولی باید مشخص باشد که گفت‌وگو فقط برای گفت‌وگو نیست؛ بلکه باید نتیجه‌بخش باشد. موضع ما همین است و همین مسیر را ادامه خواهیم داد». معاون سیاسی وزارت امور خارجه در ادامه همین مصاحبه باز هم تأکید و تصریح کرد: «در طول این سال‌ها موضوع ما ثابت بوده و اعلام کرده‌ایم در چارچوب برجام حاضر به گفت‌وگو هستیم؛ یعنی تعهدات برجامی در مقابل لغو تحریم‌ها».

اروپایی‌ها به دنبال توافق جدید هسته‌ای با ایران هستند!

پیش از آغاز دور جدید گفت‌وگوهای ژنو، اسکسیوس به نقل از دیپلمات‌های اروپایی از خواست ترونیسکای اروپایی برای انعقاد توافق هسته‌ای تازه با ایران خبر داد. این پایگاه خبری در گزارش اخیر خود که شامل گزارش‌های ژنو، تهران و به‌اشاره به مصاحبه اخیر عباس عراقچی با سی‌سی‌تی‌وی چین و اظهارات او مبنی بر آمادگی و خواست ایران برای ازسریگیری مذاکرات با قدرت‌های جهانی ازجمله آمریکا برای رسیدن به توافق هسته‌ای تازه، نوشت: «با وجود همه بحران‌های جاری در سراسر جهان، دیپلمات‌ها ارشد ترونیسکای اروپایی خواستار توافق هسته‌ای تازه با ایران هستند».

به نوشته ایسنا، پایگاه خبری آمریکایی این را هم افزود «با توجه به پایان‌یافتن تحریم‌های اعمال‌شده علیه ایران در اکتبر سال جاری (میلادی)، هیئت‌های غربی (اروپا و آمریکا) نگران ازدست‌رفتن اهرم فشار اقتصادی خود علیه ایران هستند». البته اسکسیوس با توجه‌پذیر و قابل دفاع نیست و از سوی دیگر نشان اخیر خود با مقامات ایرانی در ژنو، تهران را به فعال‌کردن مکانیسم ماشه تهدید کرده‌اند، هیئت ایرانی نیز در پاسخ تهدید اروپا اعلام کرده در صورت فعال‌شدن مکانیسم ماشه از پیمان عدم اشاعه تسلیحات هسته‌ای خارج خواهد شد». این پایگاه خبری آمریکایی به نقل از دیپلمات‌های اروپایی و دو مقام دیگر دگاه اطلاع دادند «به‌همین‌علت، کشورهای اروپایی خواستار رسیدن به توافق هسته‌های جدید با ایران تا تابستان هستند؛ زیرا به‌ور آنها، توافق کنونی به پوسته‌ای توخالی تبدیل شده و برای بررسی برنامه

«شرق» از برگزاری دور جدید گفت‌وگوهای ایران و اروپا گزارش می‌دهد

موتور داغ ژنو

کوروش احمدی: ترامپ به دنبال «نیمه‌نمایش، نیمه دیپلماسی» در مذاکره با ایران است

هسته‌ای کنونی ایران به توافق تازه‌ای نیاز است».

ادامه مذاکرات با اروپا و تویی به در زمین ترامپ است!

پیرو آنچه عنوان شد، خبرگزاری رویترز در ارزیابی خود از دیدارهای ژنو، مشخصاً به نقش ایالات متحده و سیاست دولت ترامپ اشاره دارد و گزارش داد «دور جدید گفت‌وگوهای ژنو پس از نشست قبلی در ماه نوامبر انجام شد. در آن زمان، یکی از مقامات ایرانی به رویترز گفته بود نهایی‌کردن نقشه راه با اروپایی‌ها، توپ را در زمین ایالات متحده برای احیا یا نابودی توافق هسته‌ای قرار می‌دهد». به نوشته این خبرگزاری و در تحلیلی نه‌چندان خوش‌بینانه «درحالی‌که کمتر از یک هفته تا پیش از بازگشت دونالد ترامپ، رئیس‌جمهوری منتخب ایالات متحده، به کاخ سفید باقی مانده، او متعهد شده که به سیاسی که در دوره قبلی خود دنبال می‌کرد، بازگردد که به دنبال نابودی اقتصاد ایران بود تا این کشور را مجبور به مذاکره بر سر برنامه هسته‌ای، برنامه موشک‌های بالستیک و فعالیت‌های منطقه‌ای کند».

در همین شرایط، المانیئور هم در گزارشش نوشت «هم‌زمان با آغاز گفت‌وگوهای ایران و کشورهای موسوم به ترونیسکای اروپا –بریتانیا، فرانسه و آلمان– در روز دوشنبه در ژنو بر سر برنامه هسته‌ای تهران، سازمان انرژی اتمی ایران برنامه‌هایی را برای توسعه برنامه هسته‌ای خود فاش کرد. محمد اسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی ایران، روز دوشنبه اعلام کرد «این سازمان کار برای توسعه نیروگاه هسته‌ای بوشهر به منظور تولید سه هزار مگاوات انرژی هسته‌ای تا سال ۲۰۲۷ را آغاز کرده است. این

بخشی از برنامه بزرگ‌تر برای افزایش تولید انرژی هسته‌ای به ۲۰ هزار مگاوات برق تا سال ۲۰۴۱ است». المانیئور ارزیابی بینابین دارد و به اعتقادش، «دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور منتخب آمریکا، گفته‌که آماده مذاکره با ایران است، اما همچنین وعده داده که در قبال تهران سخت‌گیرانه عمل کند و از شاهین‌های ایران برای پست‌های کلیدی سیاست خارجی و امنیت ملی در دولت آینده استفاده کرده است». باوجوداین عباس عراقچی، وزیر امور خارجه ایران، در مصاحبه‌ای با شبکه سی‌سی‌تی‌وی چین گفت: «فرمولی که ما برای حل موضوع هسته‌ای در نظر داریم، همان فرمول برجام است که در ازای رفع تحریم‌ها، حاضر به نظارت اعتمادساز درباره برنامه هسته‌ای ایران هستیم».

گفتنی است که مجید تخت‌روانچی در بخش دیگری از مصاحبه با «فرانچسکو دلنو»، خبرنگار مجله ایتالیایی Affari Internazionali و رادیو رادیکاله درباره نحوه تعامل با دولت ترامپ هم خاطرنشان کرده بود «ما آمریکا را براساس رفتارش قضاوت می‌کنیم، نه براساس شعارها و مواضع اعلامی آن. آقای ترامپ درباره مذاکرات هسته‌ای و درباره ایران اظهارات مختلفی داشته، ولی ما باید منتظر باشیم و ببینیم ایشان بعد از شروع به کار در عمل چه خواهد کرد. گفتیم می‌شود آقای ترامپ بعد از روسیه با کاخ سفید سیاست فشار حاکمتری را ادامه خواهد داد. این سیاستی است که آمریکایی‌ها به سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۲۰ در زمان آقای ترامپ از آن استفاده کرده‌اند و عملاً این سیاست شکست خورده است». به گفته دیپلمات ارشد کشورمان «نکته دیگر این است که تحولات بین‌المللی در دوره اول آقای ترامپ با وضعیت فعلی دنیا بسیار متفاوت بوده؛ بنابراین باید صبر کنیم و ببینیم ترامپ در عمل چه خواهد کرد».

تداوم تردیدها در مسیر آغاز مذاکرات رسمی ایران و اروپا

در گزارش پیشین «شرق» به تاریخ ۱۹ دی درباره آسیب‌شناسی مسیر سیاست خارجی در تنش‌زدایی با غرب و به‌ویژه اروپایی‌ها عنوان شد که طیفی از تحلیلگران روده‌نشین ۲۵روزه از نشست ۹ آذر در ژنو تا دور دوم گفت‌وگوهای ژنو را با توجه به برخی شرایط داخلی، منطقه و بین‌المللی در آستانه روی کار آمدن دونالد ترامپ به‌هیچ‌وجه توجیه‌پذیر نمی‌دانند. به‌ویژه آنکه هنوز قرار نیست موتور مذاکرات رسمی با هدف تنش‌زدایی بین ایران و اروپا در ۲۴ دی‌ماه روشن شود و کماکان این دیدارها در قالب گفت‌وگوهای اولیه برای ارزیابی از خواسته‌ها و مطالبات طرفین برگزار می‌شود. ازاین‌رو برای بررسی دقیق‌تر چرایی آغازنشدن مذاکرات رسمی بین ایران و اروپا، پس از دو دور گفت‌وگوهای اولیه در سوئیس به سراغ کوروش احمدی رفته‌ایم تا از منظر این دیپلمات پیشین ایران در نیویورک به این سؤال پاسخ داده شود. آنچه در ادامه می‌خوانید، مشروح این گپ‌وگفت است.

اجازه دهید از منظر آسیب‌شناسانه، ارزیابی دور جدید گفت‌وگوهای ایران و اروپا به میزبانی ژنوسرا آغاز کنیم و آن هم ناظربر فاصله ۴۵روزه بین دو دور گفت‌وگوها است. در این زمینه تحلیلگران معتقدند با توجه به شرایط داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی، اساساً این میزان از فاصله بین گفت‌وگوها با اروپا به‌هیچ‌وجه توجیه‌پذیر و قابل دفاع نیست و از سوی دیگر نشان از جدیت‌نداشتن برای آغاز مذاکرات رسمی دارد؛ اما این نبود جدیت از طرف تهران است با اروپایی‌ها یا اینکه هر دو طرف منتظر بازگشت دونالد ترامپ به کاخ سفید هستند؟

شاید جدیت‌داشتن یا بهتر بگوییم تردیدهایی از هر دو طرف ایران و اروپا برای پیشبرد کار وجود داشته باشد. در ایران تصویری در برخی افراد و محافل شکل گرفته و دو امیدوارم این تصور و ارزیابی در دستگاه سیاست خارجی وجود نداشته باشد و آن اینکه گویا در شرایط کنونی، اروپا دیگر اهمیت، جایگاه و نفوذ چندانی

ندارد و اولویت سیاست خارجی ایران باید مذاکره با آمریکایی‌ها و دولت ترامپ باشد؛ چون گفت‌وگو با مذاکره با اروپایی‌ها حاصلی ندارد و حتی اگر مذاکره با اروپا به نتیجه هم برسد، تأثیر و خروجی ملموسی برای ما به دنبال نخواهد داشت. تأکید من این است که این تصور اشتباهی است. هرچند این ارزیابی در دستگاه سیاست خارجی بعید است شکل گرفته باشد، اما در محافل بیرون از وزارت امور خارجه چنین ارزیابی‌هایی مطرح می‌شود که می‌تواند تأثیرسی نه‌چندان مثبت بر روند و مسیر پیش‌روی وزارت امور خارجه داشته باشد.

ک پس به باورتان باید مذاکرات با اروپا به‌طور مستقل ادامه پیدا کند؟

اتحادیه اروپا متشکل از ۲۷ کشور است و چیزی در حدود ۲۷، ۲۶ تریلیون دلار تولید ناخالص داخلی دارد. اروپایی‌ها جایگاه مشخصی هم در معادلات سیاسی جهانی و دیپلماتیک منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای دارند. ضمن آنکه دو کشور اروپایی انگلستان و فرانسه، عضو دائم شورای امنیت و دارای حق وتو هستند. بنابراین در کل اروپایی‌ها می‌توانند نقش مهمی در سیاست‌گذاری ترامپ داشته باشند. پس مذاکره با اروپا ضرورت دارد و اگر احیاناً در محافل رسانه‌ای و کارشناسی بیرون از وزارت امور خارجه این ارزیابی و توصیه غلط مطرح است که اروپا مهم نیست و بهتر است اهمیت برای مذاکرات با اروپا قائل نباشیم، شاید تأثیراتی را گذاشته باشد.

اگر به سؤال قبل بازگردیم، برخی هم در توجیه این فاصله زمانی گفت‌وگوهای ژنو ۲ و معتقدند که اتفاقا به جای ایران، این ترونیسکای اروپایی عضو برجام است که فعلاً تا زمان روی کار آمدن ترامپ عزمی جدی برای آغاز مذاکرات با ایران ندارند؛ بنابراین توپ در زمین قاره سبز است.

مسئله صرفاً دونالد ترامپ نیست. در یک نگاه کلان و تقریباً در سه سال گذشته، اتفاقاتی روی داده که باعث یک چرخش اساسی در سیاست خارجی سنتی اروپایی‌ها در قبال ایران شده است. اولین و مهم‌ترین اتفاق، ناظر بر جنگ اوکراین و مانور بر این ادعاست که تهران حامی مسکو در این جنگ بوده‌است؛ جنگی که به شکل جدی و برای اولین بار پس از جنگ جهانی دوم سبب شد تا امنیت اروپا به‌طور مستقیم در مخاطره قرار بگیرد. ضمن آنکه اعتراضات پاییز سالل ۱۴۰۱ در ایران نیز انعکاس بسیار گسترده‌ای در محافل رسانه‌ای، مدنی، سیاسی و دیپلماتیک اروپا داشت و در تغییر نگاه سنتی پارلمان‌های اروپایی، چهره‌ها، شخصیت‌ها، مقامات و رسانه‌های اروپا نسبت به ایران نقش داشت. مضاف بر آن، اختلافات بر سر پرونده هسته‌ای ایران ازجمله اختلافات ایران و آژانس نیز همچنان ادامه دارد. در کنار آن، تحولات خاورمیانه و اختلاف بین نگاه ایران و اروپا درخصوص آنچه در خاورمیانه می‌گذرد، سبب شده شرایط برای انجام گفت‌وگو با مذاکرات جدی از سوی اروپایی‌ها نیز چندان مناسب نباشد. به هر حال، اروپا معتقد است گروه‌های همسو با ایران در خاورمیانه و مشخصاً بعد از هفتم اکتبر ۲۰۲۳، امنیت منطقه خاورمیانه را تحت تأثیر قرار داده‌اند. در نتیجه می‌بینیم که طرف اروپایی هم نظرات خودش را دارد و ممکن است برای پیشبرد جدی مذاکرات با تهران ملاحظاتی داشته باشد. متأسفانه وجود این تردیدها در دو طرف ممکن است تأثیرات سوء خود را بر تداوم گفت‌وگوها و ایجاد همسخت لازم برای مذاکرات جدی با هدف رفع تنش بین ایران و اروپا گذاشته باشد.

اگرچه نگاه انتقادی به برخی تحلیل‌های بیرون از وزارت امور خارجه درباره بی تأثیربودن مذاکرات اروپا دارید، اما اخیراً در مصاحبه‌ای درباره تحلیل مقاله مشترک ریچارد هاس و ریچارد فیلیو در فران‌افرن ناظر بر پیشنهاداتی به ترامپ برای نحوه تعامل با ایران، توصیه کردید که تهران هم از طرف برخی کانال‌ها با تیم ترامپ تماس بگیرد و به‌طور غیرعلنی در مورد ترتیباتی مناسب به تفاهم برسد. از فحوائی این پیشنهاد شما چنین به نظر می‌رسد که حضرت عالی هم اولویت جدی‌تری برای مذاکرات با آمریکا قائل هستید تا اروپا. این تناقضی با نگاه آسیب‌شناسانه شما ندارد؟

من تناقضی با تصادی در این رابطه نمی‌بینیم؛ چون از یک سو اتحادیه اروپا یک مجموعه قدرتمند اقتصادی، سیاسی و دیپلماتیک است که ایران باید روابطش را با آن ترمیم، احیا و تقویت کند و این لزوماً منافات یا مغایرتی با توصیه من برای کار با تیم و دولت دونالد ترامپ ندارد. من معتقدم به موازات مذاکره با اروپا، باید کار با آمریکا و تیم و دولت دوم ترامپ نیز جریان داشته باشد. لذا در همان مصاحبه‌ای که شما عنوان کردید، تصریح کرده‌ام که جمهوری اسلامی ایران نباید در مسیری گام بگذارد که نتیجه آن انتظارکشیدن برای تصمیماتی باشد که ترامپ در قبال ایران خواهد گرفت و بعد از آن، ما متناسب با اقدام ترامپ عمل کنیم. آنچه من بر آن تأکید دارم، این است که ما قبل از روی کار آمدن دونالد ترامپ باید- برنامه‌ریزی و تلاش‌های خودمان را داشته باشیم؛ همچنان‌که اکنون واکاوش خواهد بود و در حال مهم‌تر، معلوم نیست که بعد از مشخص شدن اقدام ترامپ در مقابل جمهوری اسلامی ایران، واکنش و عملکرد و پاسخ تهران هم تأثیر مطلوب و هم‌وزن لازم را داشته باشد.

ولی باز هم این گفته شما تأییدی بر سؤال قبلی من نیست که اروپایی‌ها همان‌کون در حال تماس با دولت ترامپ هستند و منتظرند تا دولت جدید در کاخ سفید مستقر شود و بعد از آن نحوه رفتار با تهران را مشخص کنند و ازاین‌رواست که فعلاً آنچه در ژنو گذشته، در سطح دیدار و گفت‌وگوهای اولیه است، نه مذاکره رسمی تنش‌زدایانه؟

بخشی از گفته شما درست است، اما باید در نظر گرفت که اگرچه آنچه در ژنو می‌گذرد فعلاً دیدارها و گفت‌وگوهای اولیه است، ولی همه چیز به دولت ترامپ ختم نمی‌شود.

خبر

ویژگی‌های ۱۰۰۰ فروند پهپاد تحویل داده‌شده به ارتش چیست؟

رئیس سازمان صنایع هوایی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح توضیحاتی را درباره الحاق هزار فروند انواع پهپاد به نیروهای تابعه ارتش جمهوری اسلامی ایران که روز دوشنبه ۲۴ دی ۱۴۰۳ انجام شد، ارائه کرد. امیر سرتیپ خلبان افشین خواجه‌فرد با تبریک میلاد باسعادت حضرت امیرالمؤمنین امام‌علی(ع) و با اشاره به الحاق هزار فروند انواع پهپاد به نیروهای ارتش جمهوری اسلامی ایران این برنامه را یک زمامش‌نوردی توفیق‌بخش کرد و توضیح داد: پهپادهایی که امروز تحویل ارتش داده شد، عملاً برای سال ۱۴۰۴ بود. اما هم در ارتش و هم در وزارت دفاع تدبیری شد، تا برابر نیازمندی‌هایی که وجود داشت، به لحاظ تولید در حوزه پهپادی جهشی داشته باشیم. بنابراین ما نشان دادیم که در مواقع مورد نیاز چگونه تعداد و حجم تولیدات‌مان را در این حوزه افزایش دهیم. وی افزود: ویژگی دوم برنامه الحاق پهپادی، این بود که به‌طور قطع در فرایند تولید ناشی از عملیات‌های میدانی که انجام شده بود، ما نیاز داشتیم برخی از ویژگی‌ها و قابلیت‌ها را تقویت کنیم و همین‌طور برخی از سامانه‌ها را نیز تقویت کرده و تغییرات جزئی بدهیم که این هم متأثر از توان تحقیقاتی و توانمندی طراحی متخصصان ما در این حوزه بود. وی درباره برخی از ویژگی‌های پهپادهای الحاق شده گفت: بخش مهمی از این پهپادها برای نیروهای ما شناخته‌شده بودند. نیروها نیز به پهپادهای پیشتری داشتند. ارتش جمهوری اسلامی ایران دارای چهار نیروی مستقل از نظر عملیاتی است که هر نیرو ویژگی‌های خاص پهپادی خود را دارد؛ یعنی ممکن است پهپادی را، هم نیروی هوایی داشته باشد و هم نیروی دریایی، ولی قطعاً سامانه‌های آنها بر اساس نوع مأموریتی که دارند، تجیس شده و با هم متفاوت هستند. رئیس سازمان صنایع هوایی وزارت دفاع درباره ویژگی‌های پهپادها ازجمله پهپاد کرار گفت: این پهپادها با توجه به ارتفاع و سرعت‌های متنوعی که دارند و تست‌های خیلی خوبی که ما در رهگیری و تیراندازی این پهپادها دیدیم، قطعاً بخش عمده‌ای از رزنجیره آفندی و پدافندی کشور مورد استفاده قرار خواهند گرفت. وی تصریح کرد: ما روز به روز داریم سلاح‌های متنوعی را روی پهپادها تست می‌کنیم. از دوراِیستاها و بمب‌های مختلف، بمب‌های لیزری، موشک‌های هوا به هوا و دیگر تسلیحاتی که نیروها بر اساس نیازمندی که دارند، اعلام می‌کنند. تست‌ها انجام می‌شود. خوشبختانه چون نیروها این پهپادها را در اختیار دارند، سناریوهای عملیاتی و ابداعات مختلفی را طراحی و آزمایش می‌کنند و این خبر بسیار خوبی است که رزمندگان ما می‌توانند با نوع‌های مختلفی این پهپادها را به کار بگیرند.

ناوشکن «زاگرس» به آب انداخته می‌شود

فرمانده نیروی دریایی ارتش خبر داد ناوشکن زاگرس به ایسن نیرو الحاق می‌شود. امیر درباردار شهرام ایرانی در خبری اظهار کرد: این هفته یک شناور بی‌نظیر نظامی به‌عنوان زاگرس با علم و توان ایرانی و ظرفیت بی‌نظیر به آب انداخته می‌شود تا در منطقه عملیات انجام دهد. ناوشکن زاگرس جدیدترین و به‌روزترین ناوشکن نیروی دریایی ارتش و یک ناوشکن رزمی-اطلاعاتی مجهز به آشیانه برای حمل دائم یک بالگرد است.

معاون حقوقی رئیس‌جمهور خبر داد حمایت دولت از اعزام نیرو به خارج از کشور برای تربیت و کارآموزی

معاون حقوقی رئیس‌جمهوری استفاده از تجارب استادان و مشاوران مجرب را اولویت این معاونت دانست و گفت: اعزام نیرو به خارج از کشور برای تربیت و کارآموزی، سیاست درستی است که پیش خواهیم برد. حجت‌الاسلام مجید انصاری با بیان اینکه از ارائه پیشنهادهای مشخص برای تحول و تقویت دفترهای خارج از کشور به‌طور جدی استقبال می‌کنیم، تصریح کرد: به‌منظور تقویت ساختار و جذب نیروی انسانی متخصص، جلساتی را با وزارت امور خارجه و سازمان اداری استخدامی برگزار خواهیم کرد.